

Originalas paštu siunčiamas nebus

Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komitetui
El. paštu: vytautas.juozapaitis@lrs.lt;
kristijonas.bartosevicius@lrs.lt;
vytautas.kernagis@lrs.lt; arminas.lydeka@lrs.lt;
liuda.pociuniene@lrs.lt; robertas.sarnickas@lrs.lt;
stasys.tumenas@lrs.lt; kestutis.vilkauskas@lrs.lt;
petras.grazulis@lrs.lt
kultkt@lrs.lt

2020-11-30

Nr. 50-20-1421

I

Nr

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo
komitetui
El. paštu: arturas.zukauskas@lrs.lt;
vilija.targamadze@lrs.lt;
arvydas.anusauskas@lrs.lt
sviemkkt@lrs.lt

Lietuvos Respublikos Žmogaus teisių komitetui ir
jo nariams
El. paštu: tomas.raskevicius@lrs.lt;
sergejus.jovaisa@lrs.lt; andrius.navickas@lrs.lt;
jurgis.razma@lrs.lt
zmteiskt@lrs.lt

DĖL PAAIŠKINIMŲ IR PASIŪLYMŲ NACIONALINĖS BIBLIOTEKOS IR ELABA KONSORCIUMO VAIDMENS

Maloniai informuojame, kad Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (toliau – Nacionalinė biblioteka), gavusi tą patį pareiškėjo A. Armo prašymą „Dėl eLaba veiklos turinio ir informacijos suteikimo,“ adresuotą kelių – Kultūros, Švietimo ir mokslo, Žmogaus teisių komitetų nariams, turi paaiškinti jame išdėstytas aplinkybes ir pateikti pasiūlymą.

1) Nacionalinė biblioteka dėl p. Audriaus Armo rašte minimų kūrinių iš tikrųjų buvo gavusi neišsamią informaciją, todėl jų bibliografiniai aprašai kurį laiką nebuvo pakankami. Nacionalinės bibliotekos darbuotojai supranta, kad paisant autorinių teisių ir gretutinių teisių yra svarbu parengti

Tikime laisve

1990 KOVO 11

tikslius duomenis, todėl ir šiuo atveju 3 kartus buvo kreipiamasi į Mykolo Riomerio universitetą prašant teisingos informacijos.

Nacionalinei bibliotekai tikrinti registruoto iki publikavimo ir jau išleisto leidinio duomenis yra nuolatinis procesas, kurio metu užtrunka tikslios informacijos paskelbimas, kol Biblioteka, prašydama iš Leidėjo, galiausiai ją gauna. Nacionalinė biblioteka, atlikdama tarnybinį patikrinimą, nustatė, jog esminį trūkumą lemia darbuotojų pasitikėjimas leidėjais arba leidybos teisę turinčių institucijų atstovais, kurie neatsižvelgia į prašymus nedelsiant atnaujinti duomenis; Nacionalinė biblioteka neturi teisės duomenų reikalauti. Biblioteka pripažįsta, kad p. A. Armas buvo teisingas reikalaujantis apie leidinį teisingos informacijos paskelbimo, tačiau turinti Jus informuoti, jog pagal statusą būdama išskirtinė nacionalinė institucija, kuri kaupia įvairių duomenų masyvus ir juos apdoroja, teikia statistinę informaciją, kuria intelektualų produktą, turėtų turėti pakankamą teisę duomenims iš kitų juridinių asmenų išreikalauti. Tuomet jie būtų laiku tikslinami ir skelbiami. Juolab kad Nacionalinė biblioteka apdoroja didelį informacijos kiekį, rengdama ne tik aprašus, bet ir analizuodama duomenis.

2) Turime pabrėžti, kad p. A. Armas visiškai teisingas, keldamas klausimą dėl Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos (eLaba) konsorciumo (toliau – konsorciumas) veiklos teisėtumo, naudingumo ir tikslingumo. Nacionalinė biblioteka buvo įtraukta į šią veiklą nepaisant jos galimybės savarankiškai tuos pačius duomenis rengti ir pateikti.

3) Šiais metais Nacionalinė biblioteka nutarė nepratęsti sutarties su eLaba konsorciumu ir apie tai informavo Vilniaus universiteto bibliotekos direktorę. Manome, kad duomenų perdavimas testų duomenų kaupimo, rengimo ir sklaidos fragmentiškumą, decentralizuotų skirtingoms sistemoms palaikyti reikalingas lėšas, toliau skaidytų žmoniškųjų išteklių kompetencijas, kurios galėtų būti pritaikomos sutelktai vienai integraliai ir centralizuotai informacinei sistemai. eLABa, informacinė sistema sukurta kaip autonominė struktūra, jau nepajėgi prisidėti prie pripažintų mokslininkų tarptautiškumo – joje tik kaupiami duomenys apie konkrečių akademinių institucijų mokslininkų rezultatus, kai jie patys juos įveda; tuo tarpu šiandien daugelio mokslininkų interesas yra registruoti duomenis apie save ORCID – t.y. ne pelno organizacijos sistemoje, kur identifikuojamas kiekvienas, dalyvaujantis moksliniuose tyrimuose.

4) Taigi Nacionalinė biblioteka, šiuo metu vykdydama informacijos duomenų infrastruktūros – Lietuvos integralios bibliotekų informacijos sistemos (LIBIS) atnaujinimą, būtų pajėgi teikti ir atskirai mokslininkams reikalingus publikacijų aprašus, nešvaistydama žmoniškųjų bei finansinių išteklių aprūpinti toms sistemoms, kurios yra palaikomos kaip tam tikros duomenų kaupimo tarpininkės. Kita vertus, tai ne vienintelis duomenų bazių fragmentavimo atvejis valstybėje, kai pristatomi „savarankiški“ resursai, kurie iš tikrųjų kuriami iš tų duomenų, kuriuos kaupia ir apdoroja Nacionalinė biblioteka. Be to, eLaba veikla neefektyvi – pavyzdžiui, ji nevykdo Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymo dėl

mokslo doktorantūros, nes duomenų apie disertacijas neteikia net nuo 2014 m. (Nacionalinė biblioteka juos turi).

5) Nacionalinė biblioteka yra parengusi pasiūlymą Vyriausybei, kaip būtų galima šią problemą išspręsti, tačiau manytų, kad jį būtų galima apsvarstyti būtent Seimo Kultūros komitete, kuruojančiam nacionalinių institucijų veiklas. Taip pat šiuo metu Nacionalinė biblioteka yra parengusi ir perdavusi Kultūros ministerijai naują Privalomojo egzemplioriaus teikimo Nacionalinei bibliotekai reglamentą ir tikėtusi, kad dokumentas bus kuo greičiau patvirtintas Vyriausybės nutarimu (kaip numato Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas). Kintančios technologijos, paspartėjusi internetinė komunikacija reikalautų tokios politinės diskusijos, kuri būtų naudinga sprendimų priėmimo požiūriu.

6) Nacionalinė biblioteka, atnaujindama minėtą informacinę infrastruktūrą iš projektinių lėšų, kurios rezultatai pristatys 2021 metų IV ketvirtyje, turėtų priminti, kad tai reikalauja nuolatinio, tęstinio dėmesio, todėl šio lauko finansavimas turi būti sisteminis.

7) Nacionalinė biblioteka manytų esant būtina patikslinti Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymą, kad jos visų 16 funkcijų, įvardytų 8 str. 5 d. (įskaitant mokslinės ir parlamentinės) įgyvendinimo teisė būtų apibrėžta to paties straipsnio nauja 7 dalimi: Nacionalinė biblioteka turi turėti teisę per nustatytą terminą išreikalauti ir gauti reikalingus, įstatymu jai numatytus kaupti ir apdoroti, duomenis iš juridinių ar fizinių asmenų. Nacionalinė parlamentinė biblioteka, vykdydama informacinį aprūpinimą, nuolat atlieka informacijos tyrimus ir analizę, todėl ne kas kitas, o tik įstatymų leidėjas gali patikslinti to paties str., 6 d.

Generalinis direktorius

Renaldas Gudauskas